

DECLARACIÓ INSTITUCIONAL EN COMMEMORACIÓ DEL DIA INTERNACIONAL CONTRA LA SOLEDAT NO DESITJADA

El 16 de desembre és el Dia Internacional contra la Soledat no Desitjada.

La base més important de l'ésser humà és que és social. Cap persona no s'entendria sense les relacions que té amb el seu entorn, que són imprescindibles per al benestar emocional i general de qualsevol persona. Així ho recull l'Organització de les Nacions Unides (ONU) en el Dret de les Persones a l'Acompanyament Afectiu, on manifesta que "totes les persones tenen dret a relacionar-se, i a ser tractades amb afecte" i a comptar amb acompanyament, que ha de ser "consentit i entre iguals, ha de ser lliure, bilateral, directe i respectuós". Tot i això, aquest dret no sempre es compleix, i moltes persones senten que no tenen una xarxa relacional i de suport suficient en el seu dia a dia. Aquesta sensació desemboca sovint en la Soledat No desitjada, que es defineix com un sentiment negatiu que es deriva de la situació de tenir menys relacions socials, o de pitjor qualitat que les que es desitjaria (Peplau i Perman, 1982).

Paradoxalment, a la societat actual "oberta, global i hiperconnectada" cada cop es detecten més casos de soledat no desitjada. Aquest fenomen, lluny de ser una mera sensació passatgera, s'ha consolidat com un autèntic problema social i de salut pública.

La soledat no desitjada, que s'associava tradicionalment a la gent gran, està relacionada en realitat amb múltiples factors sociodemogràfics, com gènere, edat, estatus socioeconòmic, lloc de residència - tenint especialment més incidència entre les dones amb pocs recursos econòmics -. Salut i autonomia personal, factors psicològics i de personalitat - depressió, baixa salut mental i autoestima, comportaments poc saludables - i interacció i participació - composició de la llar, xarxa social, quantitat i qualitat de les relacions socials, grau de participació social, suport social - (Fundació Isocial). A Catalunya, fins al 18,4% de les persones adultes asseguren sentir-se soles; i un 12,6% pateixen soledat crònica, de més de dos anys - segons el Baròmetre de la Soledat no desitjada a Catalunya 2024, de la Fundació ONCE i la Fundació AXA -. En el mateix estudi, es posa en relleu l'alt risc en la salut mental que la soledat provoca, en tant que la meitat de les persones que se senten soles han tingut en algun moment pensaments suïcides.

Respecte als col·lectius, si bé la tercera edat acostuma a identificar-se com la més vulnerable a la soledat, existeixen altres franges d'edat i condicions (discapacitat, malaltia, dependència)

igualment proclius a patir aïllament social, fet que exigeix una resposta àmplia que abarqui diferents perfils de població.

Efectivament, en els últims anys s'ha trencat la dinàmica en què la soledat no volguda era un fenomen més prevalent entre la gent gran: estudis recents demostren que des de la pandèmia de la COVID-19, la incidència d'aquest fenomen entre la població jove s'ha multiplicat. De fet, fins al 28% dels joves d'entre 18 i 34 anys diuen trobar-se en aquesta situació. L'actual canvi en l'estructura de les relacions i la gran prevalença de l'ús intensiu de les xarxes socials entre els joves - l'estudi europeu Social Media Use and Loneliness confirma la relació entre aquests dos conceptes - són alguns dels factors que hi contribueixen. També és rellevant dins la franja més jove els moments de soledat que passen moltes mares durant el postpart, especialment.

La situació podria, a més, empitjorar els propers anys si no es prenen mesures efectives, a causa de l'accelerada transformació demogràfica. El progressiu envelliment de la població espanyola farà que, per al 2035, les persones més grans de 65 anys superin els 12,8 milions (enfrent dels 9,3 milions actuals), incrementant potencialment el nombre de ciutadans en risc de viure sols o aïllats. Aquest canvi sociodemogràfic suposa un desafiament ineludible per a les polítiques públiques de cura i acompanyament.

Així mateix, diversos estudis assenyalen que la solitud no desitjada tendeix a aguditzar-se en certs períodes de l'any, especialment durant les vacances estivals. Segons enquestes recents, un 12,4% una part de les persones que pateixen soledat no desitjada afirmen haver-se sentit més soles a l'estiu, i les persones d'avançada edat són el col·lectiu en què aquest efecte és més pronunciat. A l'època estival moltes famílies s'absenten de la ciutat per vacances i, sovint, no disposen de mitjans perquè els seus parents grans puguin acompanyar-los, cosa que agreuja la sensació d'abandonament en nombroses persones grans que es queden soles a casa durant setmanes. Aquest factor estacional s'ha de tenir en compte a l'hora de planificar els serveis d'acompanyament, reforçant-los en els moments de l'any de més necessitat.

Des d'una perspectiva de salut pública i benestar social, la soledat no desitjada comporta costos elevats tant humans com econòmics a causa de l'impacte que l'aïllament té en l'agreujament de malalties, l'increment de la demanda de serveis sanitaris i socials, i el minvament de la qualitat de vida dels qui la pateixen.

Des dels diferents nivells de l'administració pública s'han posat importants recursos en l'àmbit de l'atenció a la salut mental, íntimament relacionada atès que pot ser causa i conseqüència de la

soledat no desitjada, així com a l'atenció a la dependència, però cal augmentar els esforços i la inversió pública en la cura i l'acompanyament de les persones grans, malaltes, dependents o en altres circumstàncies que pateixen situacions de soledat.

Pel que fa a Santa Coloma de Gramenet, la problemàtica de la soledat no desitjada també és present al nostre municipi i requereix atenció prioritària. La nostra ciutat compta amb una població envellida significativa: segons dades oficials de l'Institut d'Estadística de Catalunya, el 19,63% dels residents de Santa Coloma té 65 anys o més, percentatge superior a la mitjana de Catalunya (18,79%). Aquesta dada demogràfica suggereix una proporció més gran de persones potencialment susceptibles a la soledat en la vellesa.

Santa Coloma de Gramenet és una ciutat amb una estructura urbana de ciutat compacta, amb una corporació que dona molta centralitat als temes socials i amb un teixit d'entitats socials, culturals, esportives i veïnals també molt actives, el qual genera nombroses sinergies entre les institucions i el teixit associatiu en la detecció, prevenció i lluita contra la soledat no desitjada i ha mostrat sensibilitat i compromís davant aquesta problemàtica, impulsant ja diverses iniciatives locals per combatre la solitud no desitjada. L'octubre del 2020, per exemple, es va presentar la campanya "Apropa't", emmarcada dins del programa "Sempre Acompanyats" que desenvolupen la Fundació "la Caixa" i la Creu Roja a la nostra ciutat amb la col·laboració de l'Ajuntament, que inclou acompanyament personalitzat, activitats comunitàries i accions de sensibilització, orientades a prevenir l'aïllament i lluitar contra la soledat de la gent gran. D'altra banda, s'han desenvolupat projectes pilot d'intervenció comunitària com el projecte A-porta, veïns voluntaris realitzen visites porta a porta a les llars de persones grans amb l'objectiu de detectar possibles situacions de solitud no desitjada o aïllament i activar immediatament un servei d'acompanyament, escolta activa i atenció emocional per als que ho necessitin. Els resultats inicials d'aquest projecte han estat positius, amb un alt grau d'acceptació per part de la gent gran visitada i diversos casos de solitud identificats que van poder derivar al programa "Sempre Acompanyats" o a altres recursos municipals de suport.

L'Ajuntament presta així mateix Serveis d'Atenció a la Dependència i Persones amb Discapacitat (SAD, teleassistència, menjars a domicili, millores d'habitabilitat i accessibilitat), realitza intervencions específiques en situacions de risc (ones de calor, fred, quan va haver confinament per la COVID, amb un seguiment actiu i reforç de trucades i visites) i disposa d'un programa d'envelliment actiu (amb activitats culturals, esportives, socials i intergeneracionals durant tot l'any), així com de programes específics com "Estiu a la fresca" (que reforcen la socialització en

mesos crítics), i en l'àmbit de la Salut mental i benestar emocional disposa del Programa Emociona't (centrat en joves i benestar emocional) i de la Taula de Salut Mental i Addiccions, com a espai estable de coordinació del tercer sector. I cal destacar també la tasca de les persones i entitats del món del Voluntariat, a qui es va rendir homenatge el 13 de desembre passat al Teatre Sagarra.

No obstant això, malgrat els esforços ja en marxa, la dimensió i la complexitat de la soledat no desitjada fan necessari reforçar i ampliar les mesures des de l'àmbit local. Cal dotar-nos d'una estratègia municipal integral que coordini les diferents iniciatives, les escali a tot el territori de la ciutat i asseguri la sostenibilitat dels programes en el temps. Només mitjançant una resposta decidida, coordinada i propera a la ciutadania podrem mitigar efectivament la solitud no desitjada a Santa Coloma, complementant les polítiques d'altres administracions (autonòmica i estatal) des de la proximitat i el coneixement del nostre entorn.

Per tot l'anterior, s'adopten els següents:

ACORDS

1. Reafirmar el compromís de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet a la lluita contra la soledat no desitjada, posant en valor els programes i serveis municipals actualment en funcionament.
2. Impulsar la millora de la coordinació entre els diferents serveis municipals implicats (Serveis Socials, Envel·liment Actiu, projectes comunitaris i altres), amb l'objectiu d'avançar cap a una resposta més integral, preventiva i comunitària davant de la solitud no desitjada.
3. Continuar reforçant les actuacions específiques adreçades a persones en situació de més vulnerabilitat durant períodes crítics, com els mesos d'estiu i els episodis climàtics extrems.
4. Seguir promovent el treball en xarxa amb les entitats del tercer sector i el voluntariat comunitari com a eines fonamentals per a la cohesió social i la prevenció de l'aïllament.
5. Seguir treballant en l'anàlisi i l'adaptació de les mesures a les característiques específiques per col·lectius, tals com les persones amb discapacitat o amb problemes de

salut mental, així com a adolescents i joves, desenvolupar projectes com el de Radars de detecció de persones grans en situació de soledat no desitjada amb entitats com Creu Roja o Amics de la Gent Gran, i continuar explorant la via de les sinergies intergeneracionals com s'ha començat a realitzar amb els nous projectes d'habitatges intergeneracionals..

6. Donar compte periòdicament, en el marc dels espais municipals de seguiment i participació existents, de l'evolució de les actuacions relacionades amb la prevenció i l'atenció de la soledat no desitjada.